

Wstęp

Niniejsza publikacja, stanowiąca pierwszy tom serii „Idea solidarności dzisiaj”, powstała w ramach działalności Międzynarodowego Centrum Badań nad Fenomenem Solidarności, jednostki naukowej powołanej w 2018 roku przez NSZZ „Solidarność” oraz Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie. Celem Centrum jest między innymi tworzenie duchowo-intelektualnego zaplecza dla inicjatyw podejmowanych przez Solidarność na podstawie katolickiej nauki społecznej oraz etyki chrześcijańskiej.

W 2021 roku obchodziliśmy rocznice ukazania się trzech encyklik społecznych: *Rerum novarum* (15 maja 1891), *Laborem exercens* (14 września 1981), *Centesimus annus* (1 maja 1991). W związku z tym chcemy zaproponować Państwu szereg refleksji, podejmujących ważne i aktualne problemy społeczne, ekonomiczne i etyczne oraz ich obecność w świecie ludzi pracy. Autorzy poszczególnych rozdziałów, nawiązując do encykliki *Rerum novarum*, podjęli takie tematy jak: wpływ instytucji państwowych na ochronę warunków pracy obywateli (kwestia stabilności pracy, godziwego wynagrodzenia, czasu wolnego od pracy); następnie potrzeba dialogu między politykami, pracodawcami (przedsiębiorcami) i pracownikami (w tym rola związków zawodowych); zagadnienie niegodziwego zysku, który prowadzi do uprzedmiotowienia i alienacji pracownika-osoby. Z kolei encyklika *Laborem exercens* skłoniła do namysłu nad podmiotowo-przedmiotowym kontekstem relacji człowieka i jego pracy. Wśród wielu owoców pracy (jak nauka czy kultura) szczególnie ważna jest dziś technika. Nowe technologie wywierają ogromny wpływ na pracę człowieka. Technicyzacja i automatyzacja ludzkiej pracy budzą dziś nawet większe obawy niż w latach 80. Wreszcie encyklika *Centesimus annus* skierowała naszą uwagę na trudną sytuację w krajach Trzeciego Świata, a także na krytykę konsumpcjonizmu i powiązanych z nim zachowań społecznych. Istotnymi tematami są również: rola rozwoju duchowego, wypieranego przez rozwój gospodarczo-materialny; konieczność pokojowego zwalczania

wszelkich niesprawiedliwości (szczególnie w krajach totalitarnych); redefiniowanie mechanizmu rynkowego na rzecz dobra wspólnego.

Publikacja zadaje również pytanie, jaki był i jest wpływ wymienionych encyklik na kształtowanie postaw ludzi pracy, a także jak ich przesłanie rozumie współczesny człowiek. Czy od czasu ich powstania nastąpiły znaczące zmiany, wymagające ponownego namysłu? Przede wszystkim ze względu na trudne czasy pandemii chcemy na nowo rozpoznać czynniki mające wpływ na funkcjonowanie gospodarki, ekonomii i relacji społecznych związanych z ludzką pracą.

Publikacja ma także stanowić intelektualny wkład w niedawne obchody 40-lecia założenia NSZZ „Solidarność”. Związek ten stał się ucieleśnieniem idei solidarności, której polskie doświadczenie zmieniło oblicze świata. Ideę tę badał, opisywał i popularyzował św. Jan Paweł II, a także ks. prof. Józef Tischner. Jako ich uczniowie, czujemy się zobowiązani do dalszego rozwijania tego dzieła.

Pragniemy wyrazić wdzięczność wszystkim Autorom, którzy na kartach tej książki podejmują się analizy wielowymiarowych problemów dotyczących ludzkiej pracy. Liczymy, że ich przemyślenia oparte na ideach zawartych w encyklikach społecznych pozwolą lepiej zrozumieć specyfikę wyzwań związanych z ludzką pracą oraz wskażą potrzebę solidarności między pracodawcami i pracownikami, a także solidarności gospodarczej między poszczególnymi krajami.